

eger, er zou geen krijgsvloot zijn geweest, geen rijksweldwacht en geen politie. Geen misdaad zou zijn voorgekomen. Geen misdaden zouden behoeven geslagen te worden. Geschieden zouden zijn in der minne hebben opgelost. Evenmin zou er een arts of chirurg zijn geweest, waar aller gezondheid volkomen was. En een geluksstaat zou zich vanzelf ontwikkeld hebben, waarvan wij niet dan fantaseeren en droomen kunnen, maar die buiten zonde in heel ons geslacht, hoog, heilige realiteit zou geweest zijn. Zoo zou er buiten zonde in het natuurlijke leven niets zijn geweest dan wat ons thans verrijkt, al wat ons drukt zou daarentegen zijn uitgebleven. Allicht met reuzenschreden zou ons menscheijk geslacht vooruit zijn gegaan. In niets zou het zedelijk leven schade hebben geleden, en het religieuze leven zou in alle kringen en gezinnen gelooch hebben. Het zou al één wandelen in het licht van het Goddelijk aanzijn zijn geweest. En naar gelang leders taak en roeping volbracht was, zou Henochs heerlijk lot aller deel zijn geweest, d. w. z. dat zonder dood, zonder ziekte, zonder verzwakking of aftakeling een ieder mensch op de ure door God voor hem bestemd, uit dit leven zou zijn uitgegaan, zoo dat God hem wegnam en overbracht in die hooger sferen, waarin ons geslacht op nog schitterender wijze zijn God zou dienen en verheerlijken, om in de gemeenschap met zijn God nog rijkere zieleweelde te genieten.

DR. A. K.

"Ik ben Uwe".

Ik ben uwe, behoud mij, want ik heb uwe bevelen gezocht. Ps. 119: 94.

Onder aan zijn brief plaatst een Latijnist te schrijven: "Totus tuus", en dat bedoelde dan: "Ik ben geheel de uwe". Van de Latijnisten heeft men in familiere stijl dit onder ons overgenomen. Bij meer deftige verhouding heet het "uw d. w. z. dienaar", onder meer intiem schrijven: "h. d. u.", waarin dit "geheel de uwe" wordt verkort. En zoo schrijft men soms tien brieven op één morgen, en als de brieven op de post zijn, voelt dezelfde schrijver die met zijn naam er onder betugde en verklaarde, nog wel geheel aan tien heeren tegelijk toe te behooren, zich volkomen heer en meester van zichzelf en spreekt en doet als had hij niets hoegenaamd met ze te maken.

Dat is de schaduwwijze van onzen beleefheidsvorm. Men kan niet onder elken brief zijn verklaring nu tot dezen en dan tot genen correspondent, precies en naar juiste waarheid afwegen. Daarom kiest men dan een algemeene beleefheidsformule en geeft aan die formule een goedkoop exponent. Bijna ieder doet zoo. Het wordt een usantie. Niemand hecht er meer aan. Oprechte taal is 't dan zeker niet. Leugenaar is een te kras woord. Niets-zeggend zou nog de beste kritiek zijn.

Toch is er nog een ernstiger kritiek, die elk lezer bij het hooren van den tekst die boven deze mediatie staat, terstond voelt. Daar toch staat niet eens "geheel de uwe", en heet 't zonder poging zelfs tot overdrijving alleen: "Ik ben uwe", maar hier richt zich dit woord niet tot een mensch, maar tot God. Genomen nu in den zin van onze briefonderrekening is 't hier eerst waar taal. Gode behooren we toe. God heeft alleen over ons te zeggen. We zijn in Gods macht. Doch juist omdat deze uitroep, op God gericht, voor elk kind des menschen, en voor elk mensch, geheel, volle waarheid is, spreekt er dan ook de kritiek uit, dat onze usantie in 't valsche spoor liep, en dat ge eigenlijk alleen en eeniglijk tot den Heere uw God, en nooit tot een kind des menschen dat "Ik ben uwe" zeggen kunt.

Het pijnlijkt is maar, dat 't bij meer dan één zoo lang duurt, eer hij dat: "Ik ben uwe", voor zijn God bekennen wil; dat zoo keer op keer, niet maar een kind, maar ook een volwassen man of vrouw wegstelt, zonder dat die belijdenis nog ooit over hun lippen was gekomen; en dat zelfs zij, die 't door genade mochten belijden, er tot aan hun dood toe met te worstelen hadden, om dit alomvattend woord eerlijk waar te doen zijn voor hun eigen besef.

Wat onze Catechismus in zijn eerste antwoord belijdt, dat Christus de zijnen tot zijn eigendom heeft gekocht, is een verwante betuiging, maar drukt toch weer iets anders uit. "Jesus Christus" eigen zijn "vloet voort uit de offerande aan het Kruis volbracht. Het is een belijdenis die niet uit onzen oorsprong opkomt, maar daaruit, dat Christus ons tot den prijs van zijn bloed gekocht heeft. Stellig een niet minder rijke belijdenis. Maar toch van heel andere strekking. Een belijdenis, die geheel andere gewaarwordingen wakker roept. Een betuiging, die volstrekt niet voor een ieder geldt, maar alleen voor hen, die verzoend voor God staan.

Het zeggen in den psalm daarentegen gaat op de Schepping terug. Zie 't maar in wat voorafgaat. Daar heet 't: "Gij hebt de aarde vastgemaakt, en zij blijft staan. Naar uw ordinaatien blijven zij nog heden staan en zij allen zijn uw knechten". En als hier nu op volgt: "Ik ben uwe", moet natuurlijk ook dit teruggaan op den oorsprong zelf van het leven. "Aan u, o God, dank ik mijn aanzijn. Door u alleen ben ik die ik ben. Gij alleen hebt in alles over mij te beschikken. Gij zijt mijn Fontein en Springader, de Rotssteen waaruit ik gesproten ben. En omdat ik uit u ben, en door u ben, daarom ben ik ook tot u, en al heel mijn leven versplijd zijn, zoo het u niet is toegewijd en u niet is geheiligd.

Alles komt er dus maar op aan, dat we de waarheid hiervan inzien, die erkennen en het tot waarheid in onszelf maken. Waar is 't voor alles, ook zonder erkenning. Als de starren spreken konden, ze zouden betuigen moeten: "We zijn Uwe", en ook op deze aarde is er geen regendrop die aan de wolken hangt, en geen insect hoe klein ook, dat op 't bloemblad kruip, of het is alles Godes. Vanzelf gaat 't dus ook door voor ieder mensch, voor 't kind dat Gode naam nooit stamelde, en voor het Enakkind, dat zijn God vervloekt. Eensalve elke lagere creatuur, hoort ook een ieder die als mensche nog eenig overblijfsel van Gods beeld mag dragen, Gode als zijn eigendom toe, en zegt God van alle dingen: "Het is Mijn". Maar heel iets anders is 't nu, of dit op zichzelf vaststaat, dan wel of er bevel van in 't creatuur leeft, en dan ontbreekt dit besef hier beneden in alle creatuur, except in den menschen, en daarboven except in den engel. Buiten dit zou

dan ook ieder kind des menschen weten en beseffen dat hij Godes was, en zelfs nu nog leeft de heugenis of althans een beneveld besef hiervan zelfs bij de veraf afgedoelde volken voort. Het volle, krachtige, heldere besef ervan ontbreekt daarentegen. De mensch in zijn zelfucht woelt er tegen in. Zijn ik stelt hij tegen zijn God over. Dat ik, dat hooge ik wil voor God niet onderdoen. Hij zelf wil de hoofdpersoon zijn, en God moet er wezen om hem te vervangen en uit te helpen. En altoos weer zit zijn eigen hoogste ik aan de toewijding die hij aan zijn God verschuldigd is, in den weg.

Daarover brengt alleen genade heen. Gods verborgen omgang kunnen alleen zielen vinden waar zijn vrees inwoont. De verlosten verstaan het dat ze Gode toebehooren, maar dan ook de verlosten alleen. Toch werkt de sonde ook in hen nog zoo pijnlijk na, dat ge nog nooit iemand gevonden hebt, van wien ge zeggen kondt, dat is nu iemand die nooit zijn God door zijn ik laat verduisteren. Dit verflaanen in ons van ons toebehooren aan onzen God is de gestadige nawerking van de sonde. Maar God gunt er ons geen rust in. Telkens moeten we er dan weer onder. En als ons dan alles wegwilt en ons ik ons telkens jammerlijk teleurstelt, en God alleen groot blijft, dan buigt de ziel zich weer in ons neder, en vloet in het gebod ons vanzelf de belijdenis naar de lippen: "Heere, ik ben uwe".

Dan is ons ik er onder. En wel komt 't dan weer op. Maar we kennen dan toch 't middel om 't er weer onder te krijgen. Zoo dikwijls we in streng eerkijken zin in aanbidding voor onzen God nederknieelen, wordt ons ik saliglijk geknakt. En dan komt de tweede strijd. De eerste was: "Ik ben niet mijns, maar uwe o, mijn God." Maar dan poogt satan ons weer aan onzen naasten te binden, aan een medemenschen, aan een medekranke. Dit leidt dan op 't zondig pad van vlerierij, oogen-dienierij en kruiperij voor wie ons zegenen of schaden kunnen. Maar ook hierin vindt de ziel geen rust. Hoe machtig ook onze naasten zij, bij God vergeleken, zinkt hij in 't niet weg. Dan breekt ten slotte de band die ons aan hem gebonden held. Juist de aanbidding van onzen God maakt ons vrij van den mensch. En het eind is, dat we niet alleen waar ons eigen ik ons in den weg staat, maar ook waar een medemenschen ons in den slaafvloed held, ten slotte de boeien afschudden, en bij onze handen onboudig verheffen, geen vrede kennend dan in dien éénen zaligen uitroep: "Heere, ik ben uwe".

Ik ben uwe! Ik met alle talent en alle gave, die Gij als mijn Schepper mij verleend hebt. Ik ben uwe, met alle goed en allen invloed, waarover Gij mij te beschikken geeft. Ik ben uwe, niet alleen als ik in 't gebod ga, of met het vrome volk mij aan uw disch vereenig, maar al den dag, en al den nacht, van mijn geboorte af tot ik eens met den jongsten nik wegstier. Ik ben uwe, niet alleen voor mijn eigen persoon, maar met heel mijn huis, met mijn huisvrouw en mijn lieve kinderen die Gij mij gegeven en toevertrouwd hebt. Ik ben uwe, als vreemde 't hart mij doortintelt, maar de uwe niet minder, als bange vrees mijn ziel beklemt. In tegenspoed en in voorspoed, onder smaad en onder eere, als ik met verdubbelde kracht arbeiden mag of machtelooz op 't ziekbied nederlig, bij overwinning en bij nederlaag, in leven en in sterven, altoos de uwe, o, mijn God, en de uwe alleen, de uwe geheel.

En dan vloet hieruit van zelf de winste voort. "Ik ben de uwe" vertolkt zich dan in die andere belijdenis: "Ik lig, o, mijn God, voor uw rekening". De eigenaar waakt over zijn eigendom. Behoor ik u toe, dan laat uw goed aan, wie mij vernietigen wil. De beeldhouwer heft beschermend de hand op over het beeld dat hij bootserde. En zoo ook spreidt de Heere onze God de vleugelen zijner Goddelijke onfermig uit over het kind des menschen, dat weer zijn beeld wil zijn.

Als 't over ons lippen weer komt: "o, Heere, ik ben uwe", is het antwoord onzes Godes: "Gij zijt mijne", en hoe hoog dan ook de golven over ons heen slaan, dan rust ons hart in de hand des Almachtigen die ons houdt.

DR. A. K.

Amsterdam, 8 Dec. 1911.

Het verschijnsel, dat het aantal "kerkeloozen" blijkens de jongste volkstelling in een tiental jaren van 115.179 tot 290.260 klom, dat wil zeggen met bijna 150 %, blijft nog steeds de aandacht in onze kerkelijke pers trekken en geeft tot de meest uiteenlopende beschouwingen aanleiding.

Metterdaad spreken deze cijfers ook een te ernstige taal, dan dat men luchthartig over deze getallen zou kunnen heenijldelen. In Duitsland met zijn bijna 65 miljoen inwoners bedroeg het getal der kerkeloozen bij de laatste volkstelling slechts 7000. Bij ons op een bevolking van nog geen 6 miljoen bijna 300.000. Wie deze getallen met elkaar vergelijkt, kan wel het best zien, hoe sterk het getal der "kerkeloozen" in ons land geklommen is.

Voor de mannen, die leest elke kerkzagen verdrijven, is dit feit een oorzaak van blijdschap. Mr. S. van Houten jubelt er over in zijn laatste staatkundigen brief. Iets wat niet te verwonderen valt bij den man, die "God, elgendom en familie" schreef. Het is niet het minst aan den arbeid van "De Dageraad" te danken, dat de laatste band met de Kerk losweekte en het meest dierste ongelof hand over hand toenam.

Bezadiger oordeelde de Hervorming. Verontrustend acht ze het cijfer van 290.000 niet. Er zijn nog tekenen in overvloed, zegt ze, dat de overgeleverde kerkelijke vormen en instellingen met de behoeften van het volk in al zijne standen overeenkomen. Het aantal kerkgebouwen neemt elk jaar toe; groote bedragen worden nog geschonken voor uit- en inwendige zending; eerbiedwaardige sommen worden bijeengebracht voor de verzorging van armen, weduwen en weesen, oude mannen en vrouwen. Zelfs acht ze de "aderlating", die de Kerk ondergaat, doordat tal van totaal-onverschilligen en geheel-godsdienslozen zich als lid laten schrapen, niet zoo erg; en voor het innerlijk leven en voor het prestige der Kerk is dit zelfs beter. Zulk een aderlating kan het lichaam der Kerk slechts gezonder maken.

Op zichzelf stemmen we dit gaarne toe. Niet het feit dat deze "godsdienslozen" met

de Kerk breken, gaf aanleiding tot onze klacht. Veeleer is onzerzijds er steeds op aangedrongen, dat de Kerk den moed zou hebben tucht te oefenen en wat niet tot haar behoort, ook buiten zou sluiten. En het is voor ons wel opmerkelijk, dat de Hervorming, zij het dan ook voor de totaal-onverschilligen, dien weg blijkbaar wel op wil gaan. Ze spreekt toch van een "geen toegang krijgen" tot de Kerk; wat onderstelt, dat de Kerk bij de aanneming harer leden zekere keur zal uitoefenen en niet alles zal toelaten, wat zich aan meldt.

De vraag blijft echter, en dit komt wel voor de verantwoording der Kerk, hoe het komt, dat het aantal onverschilligen zoo sterk in haar midden is toegenomen en welke middelen er kunnen worden aangewend, om deze onverschilligheid tegen te gaan.

De oorzaak van deze onverschilligheid zoekt de Hervorming nu ten deele daarin, dat die Kerken, welke vasthouden aan verouderde begrippen en leerstellingen, menig-een afkeerig hebben gemaakt van al wat Kerk heet. Het ware geneesmiddel zou dus daarin bestaan, dat de Kerk deze verouderde leerstellingen overboord wierp en tot de moderne levensbeschouwing overging. Wonderlijker pleidooi voor de moderne prediking is wel zelden gehoord. Weet de Hervorming dan niet, dat juist die Kerken, die nog vasthouden aan wat zij verouderde leerbegrippen noemt, het minst over afval van hare leden te klagen hebben terwijl omgekeerd de afval het grootst is daar, waar praktisch "leevrijheid" bestaat. Laat ze in Noord-Holland boven het IJ eens nagaan, wat de vrucht van de moderne prediking is geweest. Indien ergens in ons land het aantal der totaal-onverschilligen en totaal-ongodsdienstigen is toegenomen, dan is het juist daar, waar het modernisme een halve eeuw lang onbetwist den scepter heeft gemaakt.

Meer waarde heeft haar tweede opmerking, dat de oorzaak ook schuilt in de innerlijke verdeeldheid van de Kerk, in de invoering van de kerkelijke belasting en in de sterke uitbreiding van het aantal secten en conventikels, de op tal van plaatsen vertegenwoordigde Protestantenbond en de sterke propaganda van het Leger des Heils. Deze factoren hebben mede bewerkt, dat menigeen zijn lidmaatschap van de Hervormde Kerk opzegde, eensdeels omdat men niet meer tot een Kerk wilde behooren, welke den Christelijken geest verloochende, anderdeels omdat men op andere wijze in zijn godsdienstige behoeften voorzagen. In de meeste gevallen, zoo meent ze te kunnen verzekeren, verlaat men de Kerk dus niet uit ongelooft, maar als een protest tegen de practijken der Kerk of uit geloof.

Indien het hier de vraag gold, hoe het te verklaren is, dat de Hervormde Kerk relatief zoo sterk in leden is achteruit gegaan, zou deze opmerking juist wezen. Maar ze gaat niet op, waar het de vraag is, waarom zooveel met elke Kerk hebben gebroken. Wel acht ook een lezer van ons blad, die, naar hij ons mededeelt, jaren lang aan de statistiek voor de bevolkingscijfers heeft medegearbeid, dat het getal der "kerkeloozen" in eigenlijken zin veel te hoog is opgegeven, omdat de Regeering alleen rekening zou houden met degenen, die tot een "erkend" kerkgenootschap behooren en alle anderen zou beschouwen als "kerkelooz", al maken ze wel degelijk deel uit van een godsdienstig genootschap of vereeniging; doch deze opmerking is toch niet juist. Of deze methode gevolgd wordt bij de gewone statistische opgaven laten we in het midden, maar bij de statistiek van de volkstelling worden eerst de verschillende grotere kerkgenootschappen genoemd; daarna volgt een afzonderlijke rubriek voor degenen, die tot "andere genootschappen" behooren, en eerst daarna komen degenen, die zelf verklaard hebben tot geen Kerk te behooren. En dat onder deze "andere" kerkgenootschappen volstrekt niet alleen gebracht zijn de door de Regeering "erkende" kerkgenootschappen, maar zelfs de kleinste en allerkleinste secten, blijkt, wanneer men de statistiek inzien, want de lijst dezer "andere kerkgenootschappen" beslaat bladzijden druks, noemt secten op, waarvan nauwelijks een sterveling in Nederland weet, dat ze bestaan, en vermeldt zelfs kerkgenootschappen wier geheele ledenaantal uit 4 personen bestaat. Ook het Leger des Heils is in deze lijst opgenomen, en indien we ons niet vergissen, evenzeer de Protestantenbond. Er heeft hier dus metterdaad geen vergissing plaats gevonden, en wil degelijk is op de lijst der kerkeloozen alleen geplaatst, wie met niet één secte of hoe men zulk een godsdienstige vereeniging ook noemen wil, in verband staat.

Mogen we ten slotte aan de Hervorming een oorzaak opgeven van dit gemis aan liefde voor de Kerk, die ze vergeet te vermelden? We spraken dezer dagen een zeer ontwikkeld lid van een gemeente, waar een modern predikant de eenige prediker was. Opgevoed in de moderne levensbeschouwing, met grooten ijver voor zijn Kerk vervuld, klaagde hij, dat de moderne prediking niets voor zijn hart bood. De prediking was puur negatief. Elken Zondag werd weer verkondigd, dat dit stuk van de Schrift niet waar was en dat wonderverhaal een legende was. Van negatie alleen, zelde hij, kan ik niet leven. En daarom sloot ik me aan bij de theosofie, waar althans warmte van gevoel is, waar een positieve levens- en wereldbeschouwing geboden wordt en waar ik geen steenen maar brood krijg.

En dit was niet in een der achteraf gelegenen dorpen, maar in een der hoofdgemeenten van ons land.

Ds. Renkema heeft een goed werk gedaan door in het Gereformeerd Volksblad de aandacht te vestigen op het besluit door het Gemeentebestuur van Rotterdam genomen, om de bewijzen van huwelijksluiting, die voor de kerkelijke trouw noodig zijn, kosteloos beschikbaar te stellen. Hij schrijft er dit van:

Advies inzake het Bewijs van Huwelijksluiting.

De leden der kerk, die bij de huwelijksluiting ook de kerkelijke bevestiging begeeren, hebben daarvoor noodig een bewijs, waaruit blijkt, dat hun huwelijk reeds door den burgerlijken ambtenaar is voltrokken. Zulk een bewijs, dat gezegd moet zijn, kost gewoonlijk f. 1.25. Alleen aan onvermogenen wordt het ongeschied en daarom gratis uitgereikt.

Tegen dit wettelijk voorschrift hebben wij al langen tijd geleden onze bedenkingen ingebracht. Wie bij zijn huwelijksluiting niet rekent met de kerk, heeft er geldelijk voordeel bij; heeft om zoo te zeggen een premie op zijne onkerkelijkheid.

En daartegenover, wie aan de voorbede der gemeente en aan de kerkelijke sanctie bij zijn huwelijksluiting behoefte gevoelt, moet extra betalen.

Dat is natuurlijk iets, hetwelk het Christelijk rechtgevoel kreukt.

Ook op de laatst gehouden Generale Synode is dit punt ter sprake gebracht. De Deputaten voor de correspondentie met de hooge Overheid, sullen pogingen aanwenden om in dit opzicht tot een wijziging in de Huwelijksacten te komen. Sinds ik echter gebieden, dat ook zonder wetswijziging dit doel kan worden bereikt.

In de Kerkeraadsvergadering van de Geref. Kerk te Rotterdam van Woensdag 11 October 1911, was bericht ingekomen van het Gemeentebestuur, dat met het oog op de kerkelijke huwelijksinzeening, voortaan een kosteloos bewijs van huwelijksluiting zal gegeven worden.

Als de gemeentebesturen dus maar een besluit nemen als dat van het gemeentebestuur van Rotterdam, is deze zaak in orde.

In de meeste burgerlijke gemeenten is dit tot nu toe niet geschied. Eene verwijzing naar het besluit van het gemeentebestuur van Rotterdam geeft ook niet, zooals ons bij ondervinding gebieden is.

Een gemeentebestuur moet zelf het besluit daartoe nemen.

Het komt ons daarom raadzam voor, dat de kerkeraaden allerwege zich wenden tot de Gemeentebesturen (desverkiezend zich beroepend op het Rotterdamse besluit) met het verzoek, dat ten behoeve van de kerkelijke huwelijksinzeening voortaan kosteloos bewijzen mogen worden afgegeven.

Aangezien dit een zaak is van algemeen belang, nemen we beleefd de vrijheid, de Redactie's van de kerkelijke bladen in overweging te geven, dit artikelje over te nemen, opdat het tot kennis van de betrokken corporatien moge komen. Hoe eerder dit vraagstuk alom tot oplossing wordt gebracht, hoe beter.

Als Bijlage gaf hij hierbij een afschrift van het kosteloos bewijs, zooals dit te Rotterdam wordt afgegeven.

BURGERLIJKE STAND.

Hier zwart gedrukt het wapen van Rotterdam.

Heden is alhier voltrokken het huwelijk tuschen:

Jan v. d. W. en Katharina de Z. Rotterdam, 19 De Ambtenaar van den Burgerlijken Stand VAN CITTERS.

Coll. B.H.

Burgerlijke Stand Rotterdam.

Ook de Kerkeraad te Rotterdam heeft met overgrote meerderheid zich in beginsel voor het parochiale stelsel verklaard:

"De Kerkeraad spreekt, naar aanleiding van het ingediende rapport over het parochiale stelsel, in beginsel uit, dat het in de toekomst moet komen tot de verdeling der Kerk in enkele zelfstandige kerken, en besluit een commissie te benoemen, om hem te dienen van advies over het hooren der Gemeente en het treffen van overgangsmaatregelen, welke tot het beoogde doel kunnen leiden."

Men zal nu nog contact zoeken met de kerken van Delfshaven en Kralingen, om ook haar medewerking te verkrijgen, alvorens men tot praktische maatregelen overgaat.

Onze liturgie.

III.

Het woord liturgie, dat oorspronkelijk den openbaren eeredienst zelf aanduidde, heeft allengs de beteekenis gekregen van de formulieren voor desen eeredienst door de Kerk vastgesteld. Vandaar dat, wanneer men van een herziening onzer liturgie spreekt, meest alleen gedacht wordt aan deze liturgische formulieren. Juist daarom stelden we op den voorgaand, dat het ons niet alleen en zelfs niet hoofdzakelijk te doen is om een verbetering van de onder ons gebruikelijke formulieren, maar om een verbetering van den eeredienst zelf.

Waarom we hierop nadruk leggen, is omdat feitelijk een groot gedeelte van de liturgie, en juist dat gedeelte dat over den gewonen eeredienst handelt, buiten gebruik is geraakt en door niemand meer als een liturgisch voorschrift van onze Kerk wordt beschouwd. Slaat men toch onze liturgie op, zooals die door de Synode van Dordt in 1619 is herzien en officieel vastgesteld, dan zien men, dat deze liturgie uit twee stukken bestaat, die door een afzonderlijk hoofd of opschrift duidelijk onderscheiden zijn. Het eerste gedeelte bevat de Christelijke gebeden, die in de vergaderingen der geloovigen, in de huizen der Christenen en elders gebruikelijk zijn. Geheel juist is dit opschrift echter niet, en deze onjuistheid is mee oorzaak geworden, dat de bedoeling van dit deel onzer liturgie niet genoeg meer verstaan

wordt. Het opschrift is niet juist, omdat dit stuk in de eerste plaats niet alle gebeden geeft, die in den eeredienst gebruikt worden, maar slechts een bepaald soort van gebeden. Men vindt er niet de gebeden, bij de bediening der Sacramenten gebruikelijk; evenmin de gebeden, die voorgeschreven zijn bij de bevestiging der ambtsdragers, de oefening der tucht en de inzegening van het huwelijk. Al deze gebeden zijn in de formulieren voor deze kerkelijke plechtigheden zelf opgenomen. En de gebeden, die wel in dit eerste gedeelte meegedeeld worden zijn al een de gebeden voor de gewone godsdiensttoefening, zooals die op elken Zondag plaats vindt. En ook in zooverre is dit opschrift onjuist, dat dit deel onzer liturgie meer geeft dan deze gebeden alleen, want in het begin wordt voorgeschreven, hoe de vergadering der geloovigen zal geopend worden, nl. met het voutum: "Ooze hulpe is in den naam des Heeren, die hemel en aarde gemaakt heeft, Amen;" terwijl aan het slot der publieke gebeden staat: "daarna sluit men de samenkomst der gemeente met den gewonen zegen aldus: Verheft uwe harten tot God, en ontvang den zegen des Heeren: De Heere zegene u en behoede u; De Heere doe Zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig; de Heere verhefve zijn aangezicht over u, en geve u vrede Amen;" terwijl oorspronkelijk hier achter nog volgde: "Zijt gedachtig der armen." Dit alles nu is geen gebed, maar is een regeling van de orde, die in de openbare godsdiensttoefening behoort plaats te vinden. En niet alleen dat zoo in de eerste gedeelten voorschriften worden gegeven, hoe de samenkomst aanvangen en eindigen zal en wanneer men voor de armen behoort te collecteren, maar ook de gebeden zelf, daargelaten of men ze in letterlijken zin gebruiken wil of niet, bevatten toch voorschriften, hoe de dienst der gebeden behoort ingericht te worden. Zoo wordt voorgeschreven, dat elken Zondag vóór de predikatie een algemeene belijdenis der zonden zal plaats vinden, en evenzo, dat na de predikatie volgen zal een algemeen gebed voor allen nood der Christenheid. En wanneer dit laatste gebed in onze liturgie eindigt met de Apostolische Geloofsbelijdenis, dan geschiedt dit niet bij toeval of omdat dit zoo wel kan, maar omdat onze Kerken zelf het hadden voorgeschreven, dat de Apostolische Geloofsbelijdenis behoort te worden geplaatst na het dankgebed na de predikatie. In hoeverre de hier voorgeschreven orde juist is of niet, en evenzo de vraag of ze volledig is, laten we thans rusten, wanneer men alleen maar inzien, dat onze liturgie in dit eerste gedeelte niet alleen een zeker aantal gebeden geeft, die men naar eigen believen gebruiken kan, maar een regeling voor den gewonen eeredienst, zooals die in de vergaderingen der geloovigen behoort plaats te vinden. Daarop volgt dan het tweede deel van onze liturgie, dat de regelen geeft voor de buitengewone kerkelijke plechtigheden, die niet elken Zondag wederkeren, maar alleen dan, wanneer hietoe een bijzondere aanleiding is; nl. de formulieren voor de bediening der Sacramenten, voor de bevestiging der kerkedienaren, ouderlagen en diakonen, voor de oefening der kerkelijke tucht en voor de inzegening van het huwelijk.

Wanneer men nu van een herziening onzer liturgie spreekt, dan heeft men gewoonlijk alleen het oog op deze laatste reeks van formulieren, maar denkt nauwelijks aan het eerste gedeelte onzer liturgie, dat den gang onzer openbare godsdiensttoefening regelt. Dit komt daarvan, dat niemand door dit eerste gedeelte onzer liturgie zich thans meer gebonden acht, en hier, in plaats van een vaste orde door de Kerk vastgesteld, het gewoonrecht of de persoonlijke willekeur van den ambtsdrager is getreden. Dit liturgische stuk staat nog wel altoos in onze kerkboeken afgedrukt; het behoort ook nog wel tot de officiële liturgie onzer Kerken, maar in de practijk stoort niemand er zich meer aan. Even streng en stijf als ons Gereformeerde volk er op staat, dat het tweede deel onzer liturgie letterlijk zal gevolgd worden en het zelfs in de Hervormde Kerk een Schibboleth was om de rechtzinnigheid van een predikant aan te herkennen, of hij het formulier van den Doop en het Avondmaal wel onverminkt las; ja sommigen het rigorisme zoo zoover drijven, dat van het Huwelijksformulier geen titel of jota mag gewijzigd worden, ook al maakt de hooge leeftijd der gehuwden, dat het een bespottig wordt te spreken van de opvoeding "der kinderen, die het God believen zal hun te geven", — even onverschillig staat ons volk tegenover het eerste gedeelte der liturgie. Een predikant, die het wagen zou in plaats van het Doop- of Avondmaalformulier een vrije toespraak te houden, zou een storm van verontwaardiging opwekken en gevaar lopen door den Kerkeraad ter verantwoording te worden geroepen. Maar of een predikant zich houdt aan het voorgeschreven voutum, aan de voorgeschreven volgorde der gebeden, aan de formule waarmede de zegen behoort uitgesproken te worden, laat de menigte koud. Eer hoort men soms, dat het verbazing wekt, wanneer een predikant dat gedeelte van onze liturgie gebruikt. Een vroom en eenvoudig christen klaagde me eens, dat hij niets van die nieuwigheden hield, dat men bij het uitspreken van den zegen zeide: Verheft uwe harten tot God, want 'n mensch kan toch zijn hart maar niet op bevel van den predikant tot God verheffen; dat kan alleen door genade hem geschonken worden. En wanneer een predikant, zij het dan ook een enkel maal, gebruik maakt van de zoo schoone liturgische gebeden, die hier voorgeschreven zijn, dan schrijft men dit allicht toe aan onbeholpenheid, gebrek aan gebedsgave of wat dan ook, terwijl toch niemand er aanmerking op zal maken, wanneer bij

doop of a worden ge zou worden vrije gebed stelde. Zek en men v dat in der Kerken dit onbruik w liturgische gebruikt, e afwek, is den. Maar puritanisme afkeerig is. En toen h onbruik w heel dit e buiten geb liturgie, dat godsdiensto worden, en het geheel eeredienst g Men besch onze vader eerbiedwaar te verwijde eenmaal n van dit ge daarom niet wat feitelijk voorschrift v Geheel a het tweede de formulie Sacramenten plechtighede rische antiq het hart v bruik geraal deel van o van een h heeft men op het oog.

Nu ontke deelte van c hoeft, maa van moet beide hoofd bruikt worde den Heilige van het Hei het schoons ge bezit; z het geloofs drukken zo Gereformeer sacramenten ziening dezer overbodig zo lijke schade heeft nog k studie o Avondmaal c lijken schat formeerde va of aandrag om deze Fo er niet. E formulier van willen aanbre bondaleer om mulier uit te het karakter Beide formul zijn zulk een van wat on menten hebb diep zouden b Synode oit i nige hand z Het moge. A. Kuypers nu onze Ker der Zending ons formulie nen voor de niet past, da op te stellen, doch een wlt Waalsche Ke opzicht de Kerken reeds gevoeld, dat jaardendoo. Dordrecht is gevallen past de 18e eeuw die bij dezen wanneer een worden, afzon En er bestaa de Generale S voorbeeld niet een gewijzig onzer Zending we dan geen van den doop De formulie Doop- en Av de bevestiging de oefening jongeren datu gleen van Ge niet aangevotr onbraken ze in Frankrijk de Gereforme bezitten ze n liturgie werde zja eerst op Synode van i in onze liturgie een latere per ontstaan en m dat ons ouds aantrekkelijk spreken. In l wezen deze f we in het m bestaat in on formulieren te zeggen. Ze w bruikt en sta openbaren eer band.

Anders dan huwelijksform